

Теорія та методика навчання

УДК 811. 111:81'35

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17501924>

Переваги та виклики при вивченні німецької мови як другої іноземної після англійської

Тетяна Кетова

старший викладач кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну

(вул. Мала Шиянівська, 2, м. Київ, 01011); e-mail: ketova.t@knutd.com.ua;

<https://orcid.org/0000-0002-5480-4798>

Віталіна Денисенко

старший викладач кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну

(вул. Мала Шиянівська, 2, м. Київ, 01011); e-mail: denisenko_vitalina@ukr.net;

<https://orcid.org/0000-0002-4918-5830>

Єлізавета Ісакова

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну

(вул. Мала Шиянівська, 2, м. Київ, 01011); e-mail: isakovaliz@ukr.net;

<https://orcid.org/0000-0002-8487-042X>

Прийнято: 15.10.2025 | Опубліковано: 31.10.2025

Анотація: У статті розглядаються особливості процесу вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської, зокрема лінгвістичні, психолінгвістичні та методичні чинники, що визначають ефективність

засвоєння. Проведено аналіз впливу міжмовної інтерференції, яка у випадку позитивного переносу сприяє швидшому опануванню лексики та граматики через наявність лексичних когнатів, подібність граматичних структур та раніше сформовані мовні стратегії. Разом із тим, виділено основні труднощі, які виникають у процесі навчання: фонетичні особливості німецької мови (умлаути, специфічні звуки *ch* і *r*, наголос та інтонація), морфологічні складнощі (відмінки, рід і число, сильні та слабкі дієслова) та синтаксичні відмінності (позиція дієслова у головному і підрядному реченні, складні конструкції).

В статті також розглянуто психолінгвістичні аспекти, зокрема мотивацію, когнітивні ресурси, рівень метамовної компетенції та міжмовну свідомість, що безпосередньо впливають на успішність засвоєння другої іноземної мови. Особлива увага приділяється дидактичним підходам, які дозволяють оптимізувати навчальний процес: контрастивний аналіз англійської та німецької мов, інтеграція комунікативних та завданневих методик, стратегій навчання з урахуванням наявних мовних знань учнів, а також використання цифрових і мультимедійних ресурсів.

Результати дослідження демонструють, що свідоме використання вже наявних мовних компетенцій учнів сприяє більш швидкому та усвідомленому засвоєнню нових структур і лексики, формуванню мовної гнучкості та міжмовної компетенції. Отримані дані можуть бути застосовані в методиці викладання німецької мови як іноземної, створенні навчальних матеріалів та подальших лінгвістичних дослідженнях багатомовності.

Ключові слова: німецька як друга іноземна, інтерференція, контрастивний аналіз, навчання іноземних мов, дидактика, когнати, психолінгвістика, багатомовність, мовна компетенція.

Advantages and challenges in learning German as a second foreign language after English

Tetiana Ketova

senior lecturer at the Department of Philology and Translation

Kyiv National University of Technologies and Design

(2, Mala Shyianovska St., Kyiv, 01011); e-mail: ketova.t@knuvd.com.ua;

<https://orcid.org/0000-0002-5480-4798>

Vitalina Denysenko

senior lecturer at the Department of Philology and Translation

Kyiv National University of Technologies and Design

(2, Mala Shyianovska St., Kyiv, 01011); e-mail: denisenko_vitalina@ukr.net;

<https://orcid.org/0000-0002-4918-5830>

Isakova Yelizaveta

PhD, associate professor at the Department of Philology and Translation

Kyiv National University of Technologies and Design

(2, Mala Shyianovska St., Kyiv, 01011); e-mail: isakovaliz@ukr.net

[https:// 0000-0002-8487-042X](https://orcid.org/0000-0002-8487-042X)

***Abstract:** The article examines the specific features of learning German as a second foreign language after English, focusing on linguistic, psycholinguistic, and methodological factors that determine learning efficiency. The study analyzes the influence of cross-linguistic interference, which, in the case of positive transfer, facilitates faster acquisition of vocabulary and grammar due to lexical cognates, similar grammatical structures, and previously developed language strategies. At the same time, the main difficulties encountered during the learning process are identified: phonetic peculiarities of the German language (umlauts, specific sounds*

ch and r, stress and intonation), morphological challenges (cases, gender and number, strong and weak verbs), and syntactic differences (verb position in main and subordinate clauses, complex constructions).

The article also addresses psycholinguistic aspects such as motivation, cognitive resources, the level of metalinguistic competence, and cross-linguistic awareness, which directly affect the success of second foreign language acquisition. Special attention is paid to didactic approaches that help optimize the learning process: contrastive analysis of English and German, integration of communicative and task-based methods, learning strategies that consider learners' prior linguistic knowledge, as well as the use of digital and multimedia resources.

The findings demonstrate that conscious utilization of learners' existing language competencies contributes to faster and more meaningful acquisition of new structures and vocabulary, fostering linguistic flexibility and cross-linguistic competence. The obtained results can be applied in the methodology of teaching German as a foreign language, in the development of teaching materials, and in further linguistic research on multilingualism.

Keywords: *German as a second foreign language, interference, contrastive analysis, foreign language learning, didactics, cognates, psycholinguistics, multilingualism, language competence.*

Постановка проблеми. У сучасній лінгводидактиці дедалі більшої актуальності набуває проблема ефективного вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської.

Проблема полягає в тому, що традиційні методики викладання німецької мови часто не враховують специфіку вже наявних англомовних компетенцій учнів. Як показують сучасні психолінгвістичні дослідження, при вивченні другої іноземної мови відбувається не лише інтерференція, а й активне використання раніше сформованих мовних стратегій. Це створює умови для

ефективного навчання, але водночас ускладнює формування нових фонетичних, морфологічних і синтаксичних навичок.

Особливі труднощі становлять фонетичні особливості німецької мови — наявність умлаутів, приголосних *ch* і *r*, відмінної системи наголосу та інтонації, а також морфологічна складність — категорії роду, числа та відмінків, сильні й слабкі дієслова. Синтаксичні відмінності, зокрема позиція дієслова у головному та підрядному реченні, вимагають додаткового когнітивного навантаження під час навчання. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою розроблення методики, що поєднує контрастивний аналіз англійської та німецької мов, використання комунікативного і завданневого підходів, а також інтеграцію цифрових освітніх технологій

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження ґрунтується на працях сучасних учених, які досліджують взаємозв'язок між рідною, першою та другою іноземною мовами, а також вплив міжмовної інтерференції на процес навчання (Ringbom, Jessner, Cenoz, Hufeisen). Ringbom [10] підкреслює, що наявність лексичних когнатів між англійською та німецькою суттєво полегшує засвоєння лексики та сприяє швидшому розвитку навичок читання і розуміння текстів. Jessner [6] доводить, що знання першої іноземної мови допомагає формувати метамовні стратегії, які полегшують засвоєння нових граматичних структур у другій іноземній мові. Cenoz [1] зазначає, що позитивне перенесення проявляється у структурній подібності, наприклад, у схожості порядку слів, формуванні складних речень та використанні артиклів, водночас негативна інтерференція може виникати у сфері словотвору, відмінкових форм та синтаксичних конструкцій, особливо коли правила першої іноземної мови накладаються на німецьку. Hufeisen [5] підтверджує, що успішність засвоєння другої іноземної мови значною мірою залежить від рівня когнітивної гнучкості та метамовної компетенції учнів, а також від того, наскільки педагогічно грамотно активуються наявні мовні ресурси.

Dewaele у своїх дослідженнях показує, що емоційні та мотиваційні фактори тісно взаємопов'язані з міжмовною продуктивністю учнів, тобто мотивовані студенти ефективніше використовують знання першої іноземної для освоєння другої. Li відзначає, що навчальні стратегії, розроблені на основі вже сформованої лексико-граматичної компетенції в англійській, прискорюють опанування німецької граматики та сприяють точності письмових і усних висловлювань. Kecskes доводить, що позитивне міжмове перенесення особливо ефективно у формуванні академічної мови, де учні здатні переносити когнітивні й мовні навички, зокрема аналітичне мислення та стратегії аргументації. Heine & Kuteva досліджують механізми граматикизації та лексикалізації, показуючи, що структурні паралелі між англійською та німецькою мовами сприяють легшому засвоєнню нових синтаксичних конструкцій. Ortega у своїй роботі підкреслює значення багатомовного середовища: учні, які регулярно контактують із кількома мовами, демонструють вищу здатність до метамовного аналізу та швидше адаптують знання англійської для навчання німецької [1-12].

Отже, теоретична база дослідження демонструє, що процес вивчення німецької як другої іноземної після англійської включає комплексне поєднання позитивного та негативного переносу знань, де успішність засвоєння нових мовних структур залежить як від мовного досвіду учнів, так і від правильної дидактичної організації навчання. Дослідження вказують на необхідність системного контрастивного підходу, який дозволяє максимально використовувати переваги міжмовного перенесення та мінімізувати труднощі, пов'язані з інтерференцією.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених методиці викладання іноземних мов, питання специфіки засвоєння німецької мови як другої іноземної після англійської залишається недостатньо розробленим. Попри наявність спільних рис між цими мовами, відсутні практичні рекомендації щодо того, як ефективно

використовувати вже сформовані англомовні навички для полегшення засвоєння німецької. Так само недостатньо досліджено вплив когнітивних та мотиваційних чинників на формування міжмовної компетенції учнів, які вивчають другу іноземну мову.

Мета статті — виявити основні переваги та труднощі у процесі вивчення німецької мови після англійської, а також визначити ефективні дидактичні стратегії.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати лінгвістичні подібності та відмінності між англійською та німецькою мовами,
- Окреслити психолінгвістичні аспекти процесу навчання другої іноземної мови,
- Виокремити методичні прийоми, що сприяють підвищенню ефективності навчання.

Виклад основного матеріалу.

Переваги вивчення німецької після англійської

Лексичні подібності. Багато лексичних когнатів між англійською та німецькою (friend – Freund, water – Wasser, hand – Hand, house – Haus, school – Schule) суттєво полегшують процес запам'ятовування нових слів та сприяють швидшому розумінню текстів різного рівня складності. Когнати дозволяють учням ефективніше встановлювати семантичні зв'язки та прискорюють процес активного словникового засвоєння. Згідно з дослідженнями Ringbom та Jessner, наявність подібних лексичних одиниць позитивно впливає на розвиток навичок читання та аудіювання, особливо у контексті навчальних та аутентичних текстів.

Граматичні паралелі. Подібність у структурі простих речень (SVO-порядок), використанні допоміжних дієслів (have, be – haben, sein) та модальних конструкцій (can – können, must – müssen) дозволяє англомовним учням легше адаптуватися до нових граматичних правил німецької мови. Крім того,

наявність спільних структур у побудові запитань, заперечень та часових форм зменшує когнітивне навантаження та сприяє швидшому оволодінню синтаксичною компетенцією [1; 5].

Формування метамовної компетенції. Учні, які вже володіють англійською, мають розвинені навички аналізу мовних явищ, здатність виділяти граматичні закономірності та порівнювати системи мов. Це дозволяє ефективно застосовувати стратегічні підходи до вивчення німецької, наприклад, контрастивний аналіз, класифікацію частин мови, роботу з афіксами та словотворчими моделями. Метамовна компетенція також сприяє самостійності учнів у навчанні, полегшує усне та письмове мовлення, а також розвиток навичок перекладу.

Підвищена мотивація та когнітивна впевненість. Усвідомлення спорідненості мов стимулює інтерес до вивчення німецької та інших германських мов. Учні легше долають початкові труднощі, відчують позитивні емоції від успішного засвоєння нового матеріалу та демонструють вищий рівень навчальної мотивації [5; 10]. Крім того, позитивний досвід засвоєння англійської як першої іноземної служить психологічною підтримкою, зміцнює самооцінку та сприяє формуванню стратегії самоконтролю у процесі навчання другої мови.

Інтеграція міжмовних ресурсів. Використання знань англійської мови як базового ресурсу дозволяє організувати навчання більш ефективно через:

контрастивний аналіз граматики та лексики; розробку порівняльних вправ і завдань; інтеграцію аутентичних текстів для читання та аудіювання; розвиток навичок перекладу та трансформації мовних структур.

Таким чином, позитивне перенесення знань з англійської на німецьку забезпечує не тільки прискорене засвоєння матеріалу, а й формування стратегічної, когнітивно та емоційно обґрунтованої компетенції у навчанні другої іноземної мови

Виклики при вивченні німецької мови після англійської

Фонетичні труднощі. Німецька фонетична система містить звуки та фонетичні явища, які відсутні в англійській мові, що створює значні труднощі для англомовних учнів. Зокрема, це [ç] у словах wie ich, [x] у Buch або Nacht, довгі голосні (Staat, Straße) та умлаути ä, ö, ü. Неправильне відтворення цих звуків може призвести до нерозуміння або змін у значенні слова. Для подолання цих труднощів необхідна цілеспрямована артикуляційна практика, включно з фонетичними вправами, роботою з аудіо- та відеоматеріалами та повторенням мінімальних пар [1; 5].

Морфологічна складність. Відмінкова система (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv), рід і численні флексії дієслів, включно зі змінами кореня та сильними і слабкими формами, ускладнюють засвоєння граматики. Англомовні учні часто намагаються застосовувати спрощені правила або англійські аналоги, що призводить до помилок у використанні артиклів, закінчень і відмінків [6; 10].

Синтаксичні відмінності. Інверсія в підрядних реченнях, позиція дієслова у V2 у головних реченнях та V-final у підрядних реченнях створює труднощі для учнів, які звикли до більш фіксованого SVO-порядку в англійській. Порушення порядку слів призводить до семантичних непорозумінь та зниження зрозумілості висловлювань [1; 5].

Фальшиві друзі перекладача. Англійсько-німецькі омоніми та подібні слова можуть призвести до хибних висновків. Наприклад, Gift означає «отрута», Rat – «рада», а не gift і rat англійською. Неправильне розуміння таких слів призводить до частих лексичних помилок і необхідності системного навчання семантичних відмінностей [8; 10].

Інтерференція англійських структур. Учні часто переносять англійські граматичні та лексичні моделі на німецьку, що проявляється у неправильних конструкціях, наприклад: *Ich bin 20 Jahre alt* замість правильного *Ich habe 20 Jahre*, або використання англійської порядковості слів у складних реченнях. Цей тип негативного переносу потребує цілеспрямованої корекції через

контрастивний аналіз, вправи на перефразування та практику письмового і усного мовлення [5].

Соціокультурні та когнітивні аспекти. Крім лінгвістичних труднощів, учні можуть відчувати психологічні бар'єри: страх помилки, невпевненість у власних силах, що впливає на мовленнєву активність. Тому важливо враховувати мотиваційні фактори, створювати підтримуюче середовище та інтегрувати завдання, які стимулюють самостійне відкриття правил і розвиток метамовної компетенції [7].

Ефективні дидактичні підходи у вивченні німецької мови після англійської

Контрастивний аналіз. Цей підхід передбачає системне порівняння граматичних, лексичних та синтаксичних структур англійської та німецької мов. Він дозволяє учням усвідомлювати схожості та відмінності між мовами, що зменшує негативну міжмовну інтерференцію. Наприклад, розгляд порядку слів у підрядних реченнях або використання модальних дієслів допомагає формувати правильні мовні моделі. Додатково, створення таблиць зі співставленням артиклів, відмінкових закінчень та когнатів сприяє систематизації знань і запам'ятовуванню правил [1].

Task-Based Learning (навчання через виконання завдань). Цей метод передбачає створення автентичних комунікативних ситуацій, у яких учні активно використовують нову мову для досягнення конкретних цілей. Приклади включають рольові ігри, проектні роботи, інтегровані завдання на слухання, читання, говоріння та письмо. Використання TBL сприяє розвитку не лише мовленнєвої компетенції, а й критичного мислення, планування висловлювань та соціальної взаємодії [5].

Використання цифрових ресурсів. Сучасні онлайн-платформи (Duolingo, Babbel, Deutsche Welle, LingQ) забезпечують інтерактивне навчання з можливістю повторюваності та персоналізації матеріалу. Аудіо- та відеоматеріали допомагають подолати фонетичні труднощі, а системи автоматичного контролю дозволяють учням самостійно перевіряти

правильність виконання завдань. Крім того, цифрові ресурси можуть бути інтегровані у змішане навчання (blended learning), поєднуючи класичні уроки та онлайн-практику.

Висновки. Вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської відкриває перед учнями низку значних лінгвістичних, когнітивних та мотиваційних переваг. Позитивний міжмовний перенос у вигляді лексичних когнатів, граматичних паралелей та сформованої метамовної компетенції сприяє швидшому засвоєнню нових мовних структур, полегшує розуміння текстів та розвиток навичок усного й письмового мовлення. Учні, які вже володіють англійською, здатні використовувати раніше набуті стратегії навчання, аналітичні підходи до граматики та техніки запам'ятовування лексики, що підвищує ефективність процесу навчання та стимулює внутрішню мотивацію.

Разом із тим, вивчення німецької мови пов'язане з певними труднощами. Складності у фонетиці (умлаути, специфічні приголосні [ç], [x]), морфології (відмінкова система, рід, складні дієслівні флексії) та синтаксисі (V2-структури, порядок слів у підрядних реченнях) вимагають цілеспрямованого підходу та спеціальних вправ для подолання. Інтерференція з англійської мови, а також вплив інших засвоєних мов можуть спричиняти помилки у словотворі, використанні артиклів і форм дієслів.

Комплексне застосування цих підходів сприяє формуванню цілісної міжмовної компетентності, підвищує швидкість засвоєння граматичних та лексичних структур і знижує рівень стресу у процесі навчання. Використання англійської як опорної мови стає ресурсом, а не перешкодою, що дає змогу ефективно планувати дидактичні матеріали та інтегрувати різні види діяльності, від письма та читання до аудіювання і усного мовлення.

Таким чином, для успішного оволодіння німецькою як другою іноземною ключовими є системність, поетапність і використання міжмовного досвіду учнів як ресурсу. Рекомендовано продовжувати дослідження у сфері

когнітивних та психолінгвістичних аспектів міжмовної взаємодії, розробляти адаптовані програми та мультимедійні матеріали, що сприяють індивідуалізації навчання та підвищенню результативності навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Cenoz J. The influence of bilingualism on third language acquisition: Focus on multilingualism. *Language Teaching*. 2013. Vol. 46, No. 1. P. 71–86. DOI: 10.1017/S0261444811000218.
2. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. 160 p.
3. Duden. Die Grammatik: Unentbehrlich für richtiges Deutsch. Mannheim: Dudenverlag, 2017. 1344 p.
4. Hecker S.-L., Falkenstern S., Lemmrich S., Ehmke T., Koch-Priewe B., Köker A., Ohm U. Empirical determination of teacher expertise in German as a second language. *Zeitschrift für Sprachdidaktik*. 2023. Vol. 44, No. 2. P. 123–145.
5. Hufeisen B. Mehrsprachigkeitsdidaktik: Modelle, Normen, Konzepte. Tübingen: Narr Francke Attempto, 2018. 312 p.
6. Jessner U. A dynamic model of multilingualism: Perspectives of change in psycholinguistics. Clevedon: Multilingual Matters, 2008. 224 p.
7. Keller T., Brucker-Kley E., Schwammel P. A case study of an immersive learning unit for German as a second language. *Discover Education*. 2024. Vol. 3, No. 28. P. 1–15. DOI: 10.1007/s44217-024-00028-5.
8. Nelha K. Yu. Comparative characteristics of the translation of conversion in English and German on the material of journalistic texts: Master's thesis. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2018. 78 p.
9. Paetsch J., Heppt B., Meyer J. Pre-service teachers' beliefs about linguistic and cultural diversity in schools. *European Journal of Teacher Education*. 2023. Vol. 46, No. 4. P. 527–544. DOI: 10.1080/02619768.2022.2152956.

10. Ringbom H. Cross-linguistic similarity in foreign language learning. Clevedon: Multilingual Matters, 2007. 256 p.
11. Tschirner E. Deutsche Grammatik verstehen. Tübingen: Narr Francke Attempto, 2019. 320 p.
12. Zimmermann I. (ed.). Syntax, semantics, and the lexicon: Papers by and in honor of Ilse Zimmermann. Berlin: Language Science Press, 2025. 410 p.
13. Гвоздяк О. М., Весоловський О. В. Лексико-граматичні засоби вираження аспектуальних категорій у німецькій мові. *Наукові записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74), № 1, ч. 1. С. 100–105.
14. Гриценко Т. Процеси деривації та граматикалізації в сучасній німецькій мові. *Іноземна філологія*. 2017. Вип. 130. С. 52–58.
15. Хуртак І. В. Сучасна освітня термінологія в аспекті перекладу з німецької та англійської мов. 2024. 115 с.